

The Influence of 8TH Grade Turkish Text Books and Workbooks on the Acquisition of Proverbs and Idioms

Esra Lüle MERT*

ABSTRACT: The main objective of this study is to increase the acquisition rate of the vocabulary used in the Turkish cours and work books for the students, and in this context, be able to define the roles of Turkish course and work books. That no any study seems to be done in this field may make this research more important. The quantitive analysis methods are used to achieve the objective of this research. The pretest-posttest design with control group is implemented during the analysing process. The study group is composed of the 8th grade students of two different elementary schools. In the analysis implemented it is observed that the average post and pretest scores of the experimental group are higher than those of control group ($p < .05$).

Keywords: Vocabulary teaching, Turkish text books and workbooks, idiom, proverb, Turkish education.

* Asst. Prof. Dr; Inonu University Faculty of Education, Department of Turkish Education, Malatya, Turkey. E- mail: esralule@gmail.com

SUMMARY

Purpose and significance: The main objective of this study is to increase the acquisition rate of the vocabulary used in the Turkish course and work books for the students, and in this context, be able to define the roles of Turkish course and work books.

Methods: The pretest-posttest design with control group is implemented during the analysing process. The study group is composed of the 8th grade students of two different elementary schools. In the first course a pretest composed of 31 questions was applied to them. In the following two semesters all the words, which had been aimed to be taught, was taught to the students during all the courses. The findings were analyzed in the SPSS program with the repeated measurement method.

Results: The effect of the study program implemented is assessed with the two-factor ANOVA analysis with repeated measures. According to the analysis implemented the effect of the Group x Time interaction is statistically found significant ($F(1, 38) = 95.662; p < .01$). The differences between the groups is assessed using the post hoc Tukey analysis. Following the implementation of the Tukey multiple comparison test the difference between the pretest scores of the control and experimental group is found insignificant ($p > .05$). In the analysis implemented it is observed that the average post and pretest scores of the experimental group are higher than those of control group ($p < .05$).

Discussion and Conclusions: In conclusion, pretest scores of the control group, which used the Turkish course and work book which do not include the vocabulary that is aimed to have the students acquire in this study, is slightly less than those of the experimental group to which the teachers taught this vocabulary. During the post-test process the experimental group became considerably successful than the control group rising their scores as compared with those of control group. At the end of the research carried out it has been proved that the course and work books used in the Turkish course have positive effect in improving and enriching the vocabulary of the students. According to the findings of this research the Turkish course and work books used by the experimental group may have positive impact on the students to comprehend proverbs and idioms. In this study it is concluded that the experimental group is more successful than the control group in learning the proverbs and idioms selected.

İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders ve Çalışma Kitaplarının Öğrencilerin Atasözü ve Deyim Kazanımlarına Etkisi

Esra Lüle MERT*

ÖZ: Türkçe ders ve çalışma kitaplarında kullanılan atasözü ve deyim sözcükleri öğrencilerin öğrenimlerine kazandırılabilme oranını ve bu öğretim sürecinde ders ve çalışma kitaplarının etkisini belirleyebilmek amacıyla yapılan araştırmanın problem tümcesi; “Türkçe ders ve çalışma kitapları öğrencilerin atasözü ve deyim sözcüklerinin gelişiminde olumlu bir etkiye sahip midir?” olarak belirlenmiştir. Araştırmada nicel çözümleme yollarına başvurulmuştur. Araştırmanın çözümlenmesi sürecinde öntest- sontest kontrol gruplu seçkisiz desen kullanılmıştır. Ön-test ve son-test bulguları SPSS programında tekrarlı ölçümler yöntemiyle çözümlenmiştir. Sonuçlar değerlendirildiğinde; gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur; deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere oranla daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sözcük öğretimi, Türkçe ders ve çalışma kitapları, deyim, atasözü, Türkçe öğretimi.

* Yrd. Doç. Dr.; İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, Malatya, Türkiye. E-posta: esralule@gmail.com

GİRİŞ

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (2006)'nda "genel amaçlar"dan biri, öğrencinin "Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, sözcüğünü zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri" maddesiyle sunulmaktadır. Türkçe Öğretim Programı'nda bu maddeyle öğrencilerin sözcüğünün geliştirilmesi gerektiği vurgulanmış; ancak hangi sözcüklerin öğretileceği ve bu süreçte hangi yöntemlerin kullanılacağından bahsedilmemiştir. "Ders kitaplarındaki metinler hazırlanmadan önce her sınıfta kaç kelimenin öğretileceği liste biçiminde belirlenir. Bugüne değin Türkçe ders kitaplarında böyle bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir" (Çotuksöken, 2000: 9). Öğrenciler, söz konusu kitaplarda karşılaştıkları yeni sözcüklerinin anlamlarını yavaş yavaş öğrenir, belleklerine yerleştirir ve kullanmaya başlarlar (Güneş 2002: 73). Sözcüğü ise genel bir terimdir. Sözcüğü terimi deyimleri, atasözlerini, ikilemeleri, bilmeceleleri, duaları, bedduaları, ilişki sözlerini** ve tekerlemeleri kapsar. Aksan'a (2003: 15) göre: "Sözcüğü denince akla ilk gelen, elbette sözcük olacaktır. Sözcüğünden ilk anlaşılan sözcükler olsa da bir dilin sözcüğünü sadece sözcükler oluşturmaz. Sözcüğünde sözcüklerin dışında çok sayıda öge yer alır. Deyimler, atasözleri, ikilemeler bunlardan birkaçıdır". Bu bağlamda, sözcüğü belirleme çalışmaları gerekli ve önemlidir.

Yazınsal yapıtlarda kullanılan dil, yapıtın yazıldığı dilin kullanımının başarılı bir örneği olmalıdır. Kristeva (1981: 284) bu durumu şöyle belirtir: "Yazın kuşkusuz dilin değiştiği, belirginleştiği ve en iyi uygulandığı ayrıcalıklı bir alandır". Bu yapıtlardaki sözcüğünün belirlenmesi, kullanılan dilin özgün yanlarını ortaya çıkarmada, dilin sözcüğü öğelerini belirlemede, dile yeni öğeler kazandırmada, toplumun sosyolojik, psikolojik, tarihsel, dilbilimsel kimliğini saptamada etkili olacaktır.

Aksan'a (2003) göre, sözcüğü yalnızca sözcüklerin, deyimlerin, ikilemelerin sıralanması ile sınırlı değildir. Bir ulusun kültür değerleri, kavram dünyası, yaşam biçimleri sözcüğünün incelenmesiyle belirlenebilir. Sözcüğünün bir toplumun tarihine, yaşam tarzına, kültürüne bu denli ışık tutmasının temel nedeni, toplulukların, etraflarındaki varlıkları ve olayları kendilerine göre adlandırmaları ve içselleştirmeleridir. Bu yönüyle her toplum, kendi anlam evrenini kendi bakış açısı ekseninde yorumlayarak oluşturur. Çünkü dil, çevre şartlarıyla biçimlenirken, çevre de o dili konuşan insanların bakış açıları doğrultusunda oluşturulan göstergelerle

** Aksan (2000: 34) ilişki sözlerini şu biçimde tanımlar: "Sözcüğü içinde yer alan bu öğeler, bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması âdet olan birtakım sözlerdir".

biçimlendirilir ve içselleştirilir. Her dilin kendine özgü bir dünyayı anlayış ve anlatış biçimi vardır. Bu biçim, dilin "sözvarlığı" na yansır. Bir dildeki kavramlar, atasözleri, deyimler, kalıplaşmış sözler o dilin sözvarlığını oluşturan temel öğelerdir. Bu öğeler incelendiğinde o ulusu diğer toplumlardan ayıran nitelikler kendiliğinden ortaya çıkar. Keskin'e (2007) göre dilin incelenmesi ulusun pek çok özelliğini yansıtmaya yardımcı olur: "Dil, kullanıcısı insana ilişkin her türlü ayrıntıyı barındırır. Dilin irdelenmesi bir anlamda insan üretiminin ve deneyimlerinin de irdelenmesi olarak algılanır".

Dilin etkili ve doğru kullanımını sağlayabilmek anadili eğitimi ve öğretimi sürecinin temel amacıdır. Eğitim sisteminde bilgiler, öğrencilere çeşitli araç- gereçlerle sunulur. Öğretim ortamlarında en yaygın kullanılan araçlar ders kitaplarıdır. Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği'nde (1995) ders kitabı, "her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan, konuları öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacı ile kullanılan basılı eser" olarak tanımlanır. Kılıç ve Seven'e (2006: 19) göre: "Birçok ders aracının işlevini yerine getirme konumunda olan ders kitapları, öğretim programının hedef ve davranışlarının gerektirdiği strateji, yöntem ve teknikleri uygulamaya uygun araçlardır". Bu bağlamda anadili derslerinde Özbay'a (2000) göre en çok kullanılan araç- gereç %94,4 oranıyla ders kitaplarıdır. Ur'a (1996) göre ders kitapları öğrenme- öğretme süreçlerini düzenleyici ve zamanlayıcı yönüyle öğretim programlarının iskeleti gibidir. Özdemir (1990:859) ise ders kitabı yazarlığının hak ettiği önem ve özeni görmediğini; bu işin hemen herkesin yapabileceği, sıradan işlerden sayıldığını belirtir. Oysa ders kitaplarındaki metinler, "öğrencinin kişisel sözvarlığının gelişmesinde, hedeflenen seviyeye ulaşmasında önemli bir materyaldir" (Erkul 2008: 4). Öğrenci çalışma kitapları ise öğrencilerin ilgili ders içinde ve ders dışında yararlanabilecekleri kaynaklar olarak tanımlanabilir. Kılıç ve Seven'e (2006) göre öğrenci çalışma kitaplarının hazırlanmasında ders kitabı ile uyumuna ve etkinliklerin öğrenci düzeyine uygunluğuna, nitelik ve niceliğine dikkat edilmelidir.

Türkçe öğretimini tümleyen bir süreç olarak kabul edilen sözcük öğretimine ilişkin akademik çalışmaların sayıları arttırılmalıdır. Bu sürece ilişkin; Ediger (2002) sözcük öğretimi sürecinde, çocuğun gelişim düzeyi ile uyumlu, öğrenciyi motive edecek, onun ihtiyaçlarına uygun sözcüklerin öğretilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Flood (2003: 936) ise sözcük öğretimi sürecinde "hazırda edinilmiş sözcüklerle, geçmiş bilgilerle ilişkilendirilmeden sözcük dağarcığının gelişmesi ve ilerlemesi mümkün değildir". Akyol (2006: 197) ilköğretim çağındaki çocukların kullandıkları sözcüklerin derlenmesi ve metinlerin bu derlenen sözcüklerle hazırlanması

gibi çalışmaların yok denecek kadar az olduğunu belirterek sözcük öğretimi alanındaki önemli bir eksikliğe değinir.

Sözvarlığının zenginleşmesi, dil bilincinin kazandırılmasında temel gereçler, ders kitaplarında yer alan metinlerdir. Bu metinlerde kullanılan dilin başarısı anadili eğitiminin başarısına koşuttur. Ders kitaplarındaki sözvarlığı öğeleri, anadili eğitimi açısından önemli gereçlerdir. Bu öğeler yerli yerinde, doğru anlamlandırmaları sezdirecek bir kurguda kullanılmalıdır. Ayrıca sözvarlığı öğelerinin seçimi öğrencilerin dilsel gelişimleri dikkate alınarak yapılmalıdır.

Çalışmada incelenen Türkçe ders ve çalışma kitaplarında saptanan sözvarlığı öğeleri, atasözleri ve deyimler ile sınırlıdır. Sözvarlığı öğelerinden atasözleri ve deyimlerin seçilmesinin ana nedenleri şu belirlemelerle sunulabilir: Anlamsal kuruluşları, tümce yapıları, olumlu ya da olumsuz yargıları, dil içinde gösterdiği farklılıkları ile atasözleri, bir dilin en iyi yansıtıcısıdır. Deyimler ise her dilin kendine özgü bir yönünü ortaya koyması ve dilin dayandığı kültürle iç içe olması nedeniyle sadece diller arasındaki farklılıkları değil, toplumlar arasındaki farklılıkları da gözler önüne serdiği için dilbilimin, halkbilimin, toplumbilimin önemli inceleme alanlarından biridir. Atasözleri ve deyimler kültürel kalıtlardır. Anadilindeki atasözleri ve deyimlerin zenginliğinin farkına varan bir çocuk kültürüne, ulusuna yabancılaşmayacak ve onun zenginliğinin, yeterliliğinin bilincine varacaktır.

Atasözleri ve deyimler ulusların kimliklerini ortaya koyan önemli ve özgün sözvarlıklarıdır. Aksan'a (2003) göre, "İnsanoğlu'nun deneyimlerinden, bilgeliğinden ve benzetme gücünden kaynaklanan atasözleri, dünyanın her dilinde vardır; çoğunlukla bir tümce biçiminde oluşarak bir yargı anlatan sözlerdir. Her ulusun kendi deneyimleriyle, bilgeliğiyle oluşturduğu atasözleri bir dil birliğinin dünya görüşünü, yaşayış biçimini yansıttığı gibi o toplumun kültür tarihiyle ilgili önemli ipuçları da verir". Yeşil'e (2000) göre, atasözleri ve deyimler ulusların damgasını taşırlar. Bir ulusun benliğinin yansımaları atasözleri ve deyimlerinde bulmak mümkündür. Ulusun zekâsı, espri anlayışı, yaşam felsefesi, eleştirileri hep bu dil yapılarında anlamını bulur.

Deyim ile ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmaktadır. Hengirmen'e (2007) göre deyimler, "genellikle gerçek anlamının dışında kullanılan, anlatımı daha güzel ve etkileyici yapan, toplum tarafından ortak olarak benimsenen kalıplaşmış sözlerdir". Aksan (2000) deyimlerin toplumsal yapıdaki yerini bir dildeki deyimler de sözvarlığı içinde yer alır; deyimler dili konuşan toplumun anlatımdaki gücünü ve başarısını, benzetmeye, nükteye olan eğilimini ortaya koyan önemli öğelerdir, belirlemeleriyle sunar. Aksan

(1999) ve Akar (1994) deyimlerin toplumun kültürünü yansıtan önemli dilbilimsel öğeler olduğuna işaret etmektedir.

Deyimler ve atasözleri ulus kimliğinin yansıtıcısıdır. Aksan'a (1999) göre: "Deyimler -bir başka ulusla olan kültür ilişkileri sonunda olan çevrilme, alınma değilse- bir dili konuşan toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, çevre koşullarını, gelenek görenek ve inançlarını, önem verdiği varlık ve kavramları, kısacası maddi ve manevi kültürünü yansıtan, o toplumun düşünce biçimini, hatta nükte ve buluşlarını ortaya koyan, dilbilim açısından da önemli olan sözlerdir. Dilci ve halkbilimciler, yalnızca deyimlerine dayanarak, bir toplumun bütün kültürünü inceleyebilir, önemli sonuçlar çıkarabilirler".

Akar (1994) da deyimlerin ulusların yaşamlarındaki yerini ve önemini şu belirlemelerle sunar: "Deyimler bir toplumun yaşam tarzının, kültürünün, dünyayı algılayış tarzının vb. gibi niteliklerinin mecaz anlamlarla örtüşerek dile kalıplaşmış bir biçimde yansımasıdır. Bu dile yansıyan kültür ögesi, duygu ve düşüncelerin etkili ve kısa yoldan ifade edilmesini sağlar. Zaten deyimlerin anlatımda tercih edilmesinin nedeni de kısa ve yoğun anlatım tarzını sağlayabilmesidir".

Türkçenin zengin ve köklü bir dil olmasının kanıtlarından biri de sahip olduğu sözcük zenginliğinin çeşitliliğidir. Yeşil'e (2000) göre: "Türkçe, deyim açısından çok zengin bir dildir. Bu zenginlik de Türk insanının anlatımdaki gücünün ve başarısının bir ispatıdır. Deyimlerin kısa ve mecaza dayanan anlatım ifadeleri oluşu, onların bir zeka ürünü olduğunu da ortaya koyar. İnsanlar bu zekâ ürünü olan dilbilgisi ögesini kullanarak etkin anlatım özelliğine ulaşırlar; ayrıca mecaza dayalı öğelerin ve yan anlamların kullanıldığı deyimlerin anlatımda tercih edilmesi, insanları soyut düşünebilme açısından da geliştirir. Bunun için anlatımda deyimlere sık sık başvurulması, insanın dilsel ve bilişsel gelişimine katkı sağlar".

Bütün bu belirlemeler ışığında atasözü ve deyimlerin bir ulusun varlığında önemli belirleyiciler olduğu söylenebilir. Gerek bireyin dilsel ve bilişsel gelişiminde gerek ulus olma bilincinin yerleşmesinde gerekse ulusun varlığını sürdürmesinde önemli bir yapı taşı olan dil içinde atasözleri, deyimlerin önemi ve ulusun bireylerine kazandırılmasının gerekliliği yadsınamaz. Anadili eğitimi sürecinde de bu gerçekten hareketle bilinçli ve sistemli bir biçimde anadilinin sözcük zenginliği öğeleri bireye kazandırılmalıdır.

Türkçe ders ve çalışma kitaplarında kullanılan atasözü ve deyim sözcük zenginliği öğelerinin öğrencilere kazandırılabilme oranını ve bu öğeleri kazandırabilme sürecinde, kullanılan Türkçe ders ve çalışma kitaplarının rollerini belirleyebilmeyi amaçlayan araştırmanın problem tümcesi; "Türkçe ders ve çalışma kitapları öğrencilerin sözcük zenginliği gelişiminde olumlu bir etkiye sahip midir?" olarak belirlenmiştir.

Araştırmadaki alt problemler;

1. Çalışmada kazandırılması amaçlanan sözcüklerinin yer almadığı Türkçe ders ve çalışma kitabını kullanan kontrol grubu ile çalışmada kazandırılması amaçlanan sözcüklerinin yer aldığı kitapların kullanıldığı deney grubu öğrencilerinin ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Deney grubunun kullandığı Türkçe ders ve çalışma kitaplarında yer alan atasözleri ve deyimlerin öğrencilerin sözcüklerine kazandırılma oranı nedir?
3. Türkçe ders ve çalışma kitaplarının öğrencilerin sözcüklerini zenginleştirmeye katkıları var mıdır?

Türkçe ders ve çalışma kitaplarında kullanılan atasözü ve deyim sözcüğü öğelerinin öğrencilere kazandırılabilme oranını ve bu öğeleri kazandırabilme sürecinde, kullanılan Türkçe ders ve çalışma kitaplarının rollerini belirlemeye yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamış olması, bu çalışmanın önemini oluşturur.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubunun seçimi, veri toplama araçları, çalışmanın işlem basamakları ve verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel yöntemler tanıtılmıştır.

Çalışmanın Modeli ve Yaklaşımı

8. sınıf öğrencilerinin sözcüklerinin gelişiminde, ders kitapları ve çalışma kitaplarında kullanılan atasözü ve deyimlerin öğrenilme düzeylerini ve bu süreçte ders ve çalışma kitaplarının etkisini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, söz konusu amaca ulaşmak için nicel çözümleme yollarına başvurulmuştur. Araştırmanın deneysel deseni, öntest- sontest kontrol gruplu seçkisiz desendir. Büyüköztürk vd.'ne (2012) göre, bu desen ilişkili bir desendir. Aynı kişiler bağımlı değişken üzerinde iki kez ölçülür.

Araştırmada evren, ortaokul öğrencileri iken; örneklem 8. sınıf öğrencilerinden oluşturulmuştur. Araştırmada iki çalışma grubu kullanılmıştır. Çalışma gruplarını Malatya ilindeki iki farklı ortaokuldaki 8. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada ortaokul 8. sınıf öğrencileri ile çalışılmıştır; çünkü 8. sınıf düzeyi ortaokulun sonu ve lise eğitimine geçiş dönemidir. Bu çalışma 2011-2012 öğretim yılının 1.ve 2. ders dönemlerinde gerçekleştirilmiştir. MEB'e bağlı Hasan Varol 2 Ortaokulundaki 20 8. sınıf öğrencisi deney grubunu, TED Kolejindeki 20 8. sınıf öğrencisi ise kontrol grubunu oluşturmuştur. Yansız atama yöntemiyle çalışma gruplarını oluşturan 40 öğrencinin 20'si deney, 20'si kontrol grubu olarak

belirlenmiştir. Deney grubunun 12'si kız, 8'i erkek öğrencidir. Kontrol grubu ise 11 kız, 9 erkek öğrenciden oluşmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacına yönelik verilere ulaşmak için hazırlanan testler, üç ayrı uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır. Ayrıca araştırmacı öncelikle alan bilgisinden ve aynı amaçla yapılan başka çalışmalardan da yararlanmış (Harit, 1972; Bilgen, 1988; Çiftçi, 1991; Uzun 1991; Arı, 2003; Read, 2004; Bayraktar ve Yaşar, 2005; Özer, 2005; Karadağ, 2005; Kurudayıoğlu, 2005; Nation, 2005; Yalçın 2005; Arslan 2006; Fil, 2006; Kutlu, 2006; Temur, 2006; Turgut, 2006; Apaydın, 2007; Baysal, 2007; Doğrul, 2007; Günay, 2007; Açıköz, 2008; Arıca Özkök, 2008; Erkul, 2008; Dervişoğulları, 2008; Kaya, 2008; Uzdu, 2008; Yıldız 2008; Işık 2009; Mert Lüle, 2009; Yaman ve Gülcan, 2009; Çiftçi ve Çeçen, 2010; Demir, 2010; Göçer, 2010; İşeri, 2010; Keklik, 2010; Mert Lüle, 2010a; Mert Lüle, 2010b Sönmez, 2011).

Araştırmacı tarafından geliştirilen ön-test için sözcük konusunda çalışmaları olan üç ayrı uzman görüşü alındıktan sonra ön-test, çalışma gruplarına uygulanmıştır. Ön-test için 31 sorudan oluşan bir sınav hazırlanmıştır. Ön- testte 31 sorunun 22'si 10 sorudan oluşan (D), (Y) biçimindedir. 9 soru ise çoktan seçmelidir. Ön- testte deney grubunun kullandığı kitaptaki 232 atasözü ve deyim 229'una yer verilmiştir. Öğretim sürecinin sonunda ön-testteki soruların yerleri değiştirilerek, son-test niteliğinde tekrar uygulanmıştır. Ön-test ve son-test verileri SPSS programında tekrarlı ölçümler yöntemiyle çözümlenmiştir. Ön-testle deney ve kontrol gruplarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı sınıanmıştır.

Deney grubunun kullandığı kitaptaki atasözü ve deyimler kontrol grubunun kullandığı kitapta yer almamaktadır; ancak deney grubunun kitabındaki 231 atasözü ve deyim listesi atasözü ve deyim ulamlarına ayrılarak ve abecesel sırayla kontrol grubunun öğretmenine sunulmuştur ve dersin işleniş sürecinde kitaplarındaki atasözü ve deyimler öğretildikçe listedeki atasözü ve deyimlerin de öğretilmesi istenmiştir; ancak kontrol grubundaki öğretim sürecinde öğretilmesi amaçlanan atasözü ve deyimlere ilişkin herhangi bir yardımcı araç- gereç kullanılmamıştır.

Uygulamanın ardından kontrol ve deney grubunda yer alan öğrencilere ön-testle aynı sorulardan oluşan son-test uygulanmıştır. Son-testte sorular öğrencilere farklı sırayla sunulmuştur. Uygulamanın ardından hem kontrol ve deney grubunun son-test puanları arasındaki farkın, hem de her iki grubun

ön-testte aldığı puanlarla son-testte aldığı puanlar arasındaki farkın anlamlılığı sınımlanmıştır.

Uygulama Süreci

8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin Türkçe ders kitaplarının öğrencilerin sözcüklerinin gelişimine katkısını belirlemeyi amaçlayan çalışmanın uygulama boyutu, 31 sorudan oluşan ön-test uygulandıktan sonra 2 dönemlik ders işleme sürecini içermektedir. Öğretim süreci, Türkçe dersinin 1 yıllık işleme sürecindeki etkinlikleri içermektedir ve deney grubunun kullandığı Türkçe ders ve çalışma kitaplarındaki atasözleri ve deyimler ışığında hazırlanan ön-test ve son-testten elde edilen bulgulara dayanılarak gerçekleştirilmiştir. Deney grubundaki öğrenciler özel bir yayınevi tarafından hazırlanmış 8. sınıf Türkçe ders kitabı ve çalışma kitabı ile uygulamaya katılmıştır. Öğretim sürecini içeren sürecin ardından deney ve kontrol grubuna 1 ders saatinde ön-testle aynı biçimde bir son-test uygulanmıştır.

Kontrol grubu 1 yıllık eğitim-öğretim sürecinde deney grubunun kullandığı Türkçe ders kitabını değil, başka bir yayınevinin hazırladığı 8. sınıf Türkçe ders kitabını kullanmıştır. İki ders kitabının seçiminde de herhangi bir özellik gözlemlenmemiş; yalnızca deney ve kontrol gruplarının söz konusu eğitim- öğretim yıllarında kullandıkları Türkçe ders ve çalışma kitapları incelenmiştir.

Deney grubunun kullandığı kitaptaki atasözü ve deyimler kontrol grubunun kullandığı kitapta yer almamaktadır; ancak deney grubunun kitabındaki 231 atasözü ve deyim listesi atasözü ve deyim ulamlarına ayrılarak ve abecesel sırayla kontrol grubunun öğretmenine sunulmuştur ve dersin işleme sürecinde kitaplarındaki atasözü ve deyimler öğretildikçe listedeki atasözü ve deyimlerin de öğretilmesi istenmiştir; ancak kontrol grubundaki öğretim sürecinde herhangi bir yardımcı araç- gereç kullanılmamıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmanın temel çerçevesini oluşturan Türkçe ders kitaplarının öğrencilerin sözcüklerinin gelişimine katkısını belirleme amacına bağlı olarak hazırlanan ön-test ve son-test bulguları SPSS programında tekrarlı ölçümler yöntemiyle çözümlenmiştir. Çözümleme sonucunda elde edilen veriler ANOVA çizelgesi ışığında, ön-test ve son-test sonucunda kontrol ve deney gruplarının ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tukey testiyle q değerleri hesaplanarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Birinci alt problem: Çalışmada kazandırılması amaçlanan sözcüklerinin yer almadığı Türkçe ders ve çalışma kitabını kullanan kontrol grubu ile çalışmada kazandırılması amaçlanan sözcüklerinin yer aldığı kitapların kullanıldığı deney grubu öğrencilerinin ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Deney grubunun kullandığı 8. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitabındaki 199 deyim ve 32 atasözünden seçim yapılarak hazırlanan ön-test ve son-testler deney grubundaki 8. sınıf öğrencilerine uygulanırken, kontrol grubu başka özel bir yayınevinin kitabını kullanan 8. sınıftaki öğrencilerle oluşturulmuştur. Uygulanan ön-test ve son-test sonuçlarının verileri aşağıdadır.

Birinci alt problem ilişkin bulgular Çizelge 1’de verilmiştir:

Çizelge 1: Uygulama sonucunda elde edilen veriler

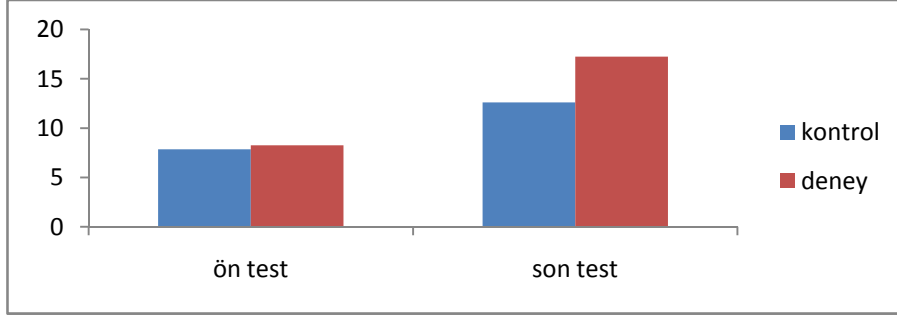
		Ön test		Son test		Grup F(1, 38)	Zaman F(1, 38)	Grup x Zaman F(1, 38)
		Ortalama	Standart t Sapma	Ortalama	Standart t Sapma			
GRU	Kontrol	7,85	1,50	12,60	2,62	15.888*	1001.307*	95.662*
P	Deney	8,25	1,52	17,25	2,55	*	*	*

**: $p < .01$

Yürütülen eğitim programının etkisi 2 x 2 faktöriyel desenli tekrarlı ölçümlü ANOVA analiziyle değerlendirilmiştir. Yapılan analizde Grup x Zaman etkileşiminin etkisi istatistiksel olarak manidar bulunmuştur ($F(1, 38) = 95.662$; $p < .01$). Gruplar arası farklar post hoc Tukey analiziyle değerlendirilmiştir. Yapılan Tukey çoklu grup karşılaştırmaları testinde ön test kontrol ve deney grupları arasında önemli bir fark bulunmamıştır ($p > .05$). Yapılan analizde deney grubunun son test ortalamasının son test kontrol grubu ve ön test puanlarından yüksek olduğu gözlenmiştir ($p < .05$).

İkinci alt problem: Deney grubunun kullandığı Türkçe ders ve çalışma kitaplarında yer alan atasözleri ve deyimlerin öğrencilerin sözcüklerine kazandırılma oranı nedir?

İkinci alt probleme ilişkin bulgular Şekil 1 'de verilmiştir:

Şekil 1: *Analiz sonuçlarını gösteren grafik*

Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular şöyledir: Türkçe ders ve çalışma kitaplarının öğrencilerin sözcüklerini zenginleştirmeye katkıları var mıdır?

Şekil 1'deki veriler ışığında, Türkçe ders ve çalışma kitaplarının öğrencilerin sözcüklerini zenginleştirmede önemli katkıları olduğu söylenebilir. Bu araştırmada, deney ve kontrol gruplarına öğretimi amaçlanan deyim ve atasözleri deney grubunda ders ve çalışma kitapları aracılığıyla gerçekleştirilirken; kontrol grubunda yalnızca öğretmenin kullanacağı öğretim yöntemleri temel alınmış, ders ve çalışma kitabı gibi yazılı araç- gereçlere yönelme söz konusu olmamıştır. Türkçe ders ve çalışma kitaplarında sözcük öğretimine yönelik etkinlik oranları istendik düzeyde olmasa da, bu kitaplarda kullanılan sözcükleri kontrol grubuna oranla önemli ölçüde öğrencilere kazandırılmıştır. Bu bağlamda, Türkçe ders ve çalışma kitaplarında sözcük öğretiminin kazandırılma oranlarını yükseltmek, bu kitaplardaki sözcük öğretimi etkinliklerinin sayılarını arttırmakla ve öğretilen sözcükleri önceden belirlemekle mümkün olabilir.

TARTIŞMA

Bu araştırma, Türkçe ders ve çalışma kitaplarında kullanılan atasözü ve deyim sözcükleri öğelerinin öğrencilere kazandırılabilme oranını ve bu öğeleri kazandırabilme sürecinde, kullanılan Türkçe ders ve çalışma kitaplarının rollerini belirleyebilmeyi amaçlamıştır. Bu problem durumuna ait alt problemlerde yapılan istatistiksel hesaplamalara göre aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Çalışmada kazandırılması amaçlanan sözcüklerinin yer almadığı Türkçe ders ve çalışma kitabını kullanan kontrol grubu ile çalışmada kazandırılması amaçlanan sözcüklerinin yer aldığı kitapların kullanıldığı

deney grubu öğrencilerinin ön-test ve son-test puanları arasında deney grubunun lehine istatistiksel bir fark olduğu saptanmıştır. Türkçe dersinde kullanılan ders ve çalışma kitaplarının öğrencilerin sözcüklerinin gelişimi ve zenginleşmesinde olumlu etkiye sahip oldukları söylenebilir.

Yürütülen eğitim programının etkisi 2 x 2 faktöriyel desenli tekrarlı ölçümlü ANOVA analiziyle değerlendirilmiştir. Yapılan analizde Grup x Zaman etkileşiminin etkisi istatistiksel olarak manidar bulunmuştur ($F(1, 38) = 95.662; p < .01$). Gruplar arası farklar post hoc Tukey analiziyle değerlendirilmiştir. Yapılan Tukey çoklu grup karşılaştırmaları testinde ön testin uygulandığı kontrol ve deney grupları arasında önemli bir fark bulunmamıştır ($p > .05$). Yapılan analizde son test deney grubunun ortalamasının son test kontrol grubu ve ön test puanlarından yüksek olduğu gözlenmiştir ($p < .05$).

Sonuç olarak çalışmada kazandırılması amaçlanan sözcüklerinin yer almadığı Türkçe ders ve çalışma kitabını kullanan kontrol grubu ve çalışmada kazandırılması amaçlanan sözcüklerinin yer aldığı deney grubu değerlendirildiğinde ön-test sürecinde kontrol grubu puanlarının deney grubuna oranla az da olsa daha düşük olduğu gözlemlenmiştir. Son-test sürecinde ise deney grubu kontrol grubuna oranla önemli bir başarı kaydetmiş ve puanlarını kontrol grubuna oranla önemli ölçüde yükseltmiştir. Yapılan uygulamanın sonucunda Türkçe dersinde kullanılan ders ve çalışma kitaplarının öğrencilerin sözcüklerinin gelişimi ve zenginleşmesinde olumlu etkiye sahip oldukları kanıtlanmıştır.

Erkul (2008) "İlköğretim 8. sınıf Türkçe kitaplarındaki olaya dayalı metinlerin öğrencilerin sözcük varlığını geliştirmedeki etkisi" başlıklı çalışmasında, Ahmet Saraçoğlu, Cengiz Çimen ve Yunus Güzel'in hazırladıkları "İlköğretim Türkçe Ders Kitabı"ndaki olaya dayalı metinlerin (destan, öykü, roman...) sözcüklerini belirlemiştir ve uygulamaya katılan öğrencilerin metinleri ışığında da olaya dayalı metinlerin öğrencilere kavratılma oranlarını incelemiştir. Verilere göre öğrenciler yeni sözcükleri kısmen öğrenirken, deyimleri kavrayamamış, atasözlerini deyimlere oranla daha iyi kavramıştır. Terimleri ise kavrayamamıştır. Oysa araştırma sonuçlarına göre incelemeye konu olan deney grubunun kullandığı ders ve çalışma kitaplarındaki atasözü ve deyimler büyük ölçüde kavranmıştır. Erkul (2008) tarafından incelenen ders kitabının eski program doğrultusunda hazırlanmış olması, bu çalışmada deney grubunun kullandığı Türkçe ders kitaplarının çalışma kitapları eşliğinde etkinlik temelli sözcük öğretimini kullanıyor olması ile açıklanabilir ki bu durum, etkinlik temelli öğretimin öğrencinin duyuş ve düşünüş dünyasına daha uygun olduğunu kanıtlar niteliktedir. Kullanılan görseller, renkler ve yetersiz sayıda da olsa sözcük öğretimine yönelik etkinlikler öğrencinin sözcüklerini daha rahat ve kolay

kavramalarını sağlamıştır. Ayrıca öğretmen tutumu, sınıf dinamiği, sınıf içi ek çalışma, okumaya karşı tutum ve güdülenme gibi çok farklı karıştırıcı değişken de iki araştırmanın sonuçlarının uyuşmamasına neden olarak gösterilebilir.

Deney grubunda kullanılan ders ve çalışma kitabında 32 atasözü belirlenmiştir. Bu sayı deyimlere oranla az kabul edilebilir; ancak atasözlerinin ders kitaplarındaki sayılarına yönelik diğer çalışmalar incelendiğinde belirlenen atasözü sayısının diğer çalışmalara oranla yüksek olduğu gözlenmiştir. Keklik (2010) sekiz ders kitabında 120 atasözü; Yalçın (2005) iki ders kitabında 2 atasözü; Işık (2009) dört ders kitabında 2 atasözü; Arslan (2006) ise üç farklı ders kitabında 28 atasözü belirlemiştir. Yıldız (2008) beş ders kitabında hiç atasözü belirleyememiştir.

Bu araştırmanın sonucunda deney grubunun kullandığı Türkçe ders ve çalışma kitaplarının öğrencilerin atasözü ve deyimleri kavramalarında olumlu etki sağladıkları belirlenmiştir. Keklik (2010: 103) de çalışmasında bu belirlemeyi şöyle destekler: “Öğrencilerin atasözlerini öğrenmesi ve anlaması için onların dinlediği veya okuduğu bir metinde geçmesi gerekir. Anlamını öğrendikten sonra konuşurken veya yazarken kullanabilir. Bu yüzden atasözleri sayısının çok olması değil konuyla ilgili olması gerekir”.

Araştırma sonucunda belirlenen atasözü ve deyimlerin kazandırılmasında, deney grubu kontrol grubuna oranla daha başarıyla deney grubunun sözcüklerini edinme oranları incelendiğinde bu oranın da edinilmesi gereken sözcüklerine oranla düşük olduğu gözlenmiştir. Derslerde kullanılan araç- gereçler öğrenmenin hızına, kalıcılığına ve işlevselliğine etki eder. Anadili eğitimi ve öğretiminin temel amacı belirlenen kazanımlar doğrultusunda etkin ve doğru bir öğrenmenin gerçekleşmesini sağlayabilmektir. Keklik (2010) çalışmasında bu başarısızlık durumunu Türkçe ders ve çalışma kitaplarının sözcük öğretimine yönelik çalışmalarda sistemli ve aşamalı bir yol izlenmesiyle bağlar.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar değerlendirildiğinde; öğretilmesi amaçlanan atasözü ve deyimlerin deney ve kontrol gruplarında istenilen ölçüde kazandırılmadığı belirlenmiştir. Ancak deney grubunun kullandığı kitaptaki sözcüklerin öğelerinin kazandırılma oranını belirlemeyi amaçlayan çalışmanın sonucunda deney grubunun kullandığı ve özel bir yayınevi tarafından hazırlanan etkinlik temelli öğretimi benimseyen öğrenci ders ve çalışma kitaplarının kontrol grubuna oranla daha başarılı olduğu gözlenmiştir.

Bu bağlamda Türkçe öğretimi tümleyen bir süreç olarak sözcük öğretimi, üzerinde durulması gereken, özellikle geliştirilmesi gereken bir

alandır. Günümüzde sözcüklerin kullanım sıklıklarını belirlemek ya da yaşlara göre bireylerin sözcüklerini saptayabilmek için çok sayıda çalışma yapılmaktadır. Ancak bu çalışmaların bulguları ışığında, bireylerin gerekli, sistemli ve yeterli anadili eğitimi ve öğretimi alamadıkları, 4 temel dil becerilerinin istenilen ölçüde gelişemediği görülmektedir. Bu becerilerin başat gerci ise Türkçenin sözcüğüdür. Türkçenin sözcüğünü yeterince tanıyan bireyin dil bilincine sahip olması da, dilinin anlatım olanaklarını keşfetmesi de daha kolay olacaktır.

Türkçe ders ve çalışma kitaplarında kullanılan sözcük öğelerinin öğrencilere kazandırılabilmesinde ders ve çalışma kitaplarının etkisini belirleyebilmeyi amaçlayan araştırmanın sonunda saptanan verilerden hareketle belirlenen öneriler şöyle sıralanabilir:

Türkçe öğretimi sürecinde sözcük öğretimi üzerinde daha önemle ve bilimsel olarak durulması gereken bir alandır. Bu bağlamda sözcük öğretimine yönelik çalışmaların sayısı artırılabilir ve bu çalışmaların yalnızca çocuğun sözcüğündeki sözcük sayısını belirlemekle sınırlı olmamasına dikkat edilmelidir.

Sözcük çalışmaları ile sistemli bir biçimde çocuğun bilişsel gelişim özellikleri dikkate alınarak sözcük listeleri oluşturulabilir ve hangi yaş grubuna öncelikli olarak hangi sözcüklerin kazandırılacağı bilimsel verilere dayandırılarak belirlenebilir. Pehlivan (2003) ise Türkçe için yaş ve seviyeye göre hangi sözcüklerin ne sıklıkla öğretileceğini belirleyen çalışmaların eksikliğine dikkat çeker. Bireyin sözcüğünü zenginleştirmek için bireysel farklılıkların ve gelişim aşamalarının dikkate alındığı “deyim karikatürü” ya da “atasözü karikatürü” tasarlanabilir. Sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin beyin gelişimi ve bilişsel gelişimi dikkate alınarak etkinlikler çocuğun düzeyine uygun duruma getirilebilir. Türkçe öğretiminin bütünlük ilkesinden hareketle Türkçe öğretimini tümleyen bir süreç olarak sözcük öğretimi, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerden hareketle ve tasarlanan etkinliklerle gerçekleştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, B. (2008). “İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Kitaplarının Kelime Serveti Bakımından Değerlendirilmesi.” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akar, Y. (1994). Deyimlerde Güçlü ve Etkin Anlatım. *Dil Dergisi*, 18, 32- 36.
- Aksan, D. (1999). *Türkçenin Gücü*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2000). *Türkçenin Sözvarlığı*. Ankara: Engin Yayıncılık.
- Aksan, D. (2003). *Her Yönüyle Dil- Anaçizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Akyol, Ö. A. (2006). *Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Apaydın, D. (2007). “Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sözcük öğretimi üzerine bir yöntem denemesi.” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi.
- Arı, G. (2003). “İlköğretim Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanılabilirliği.” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arıca Özkök, E. (2008). *Türkçe Deyimlerin Tahmin Edilebilirliğinde Anlambilimsel ve Bilişsel Özelliklerinin Etkisi*. 14. Uluslararası Türk Dilbilim Kurultayı: 7-8-9 Ağustos. Ankara Üniversitesi, Side-Türkiye.
- Arslan Kutlu, H. (2006). “MEB İlköğretim 6,7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Sözvarlığı Açısından Değerlendirilmesi”. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bayraktar, N. ve Yaşar, F. Ö. (2005). İlköğretim I. kademe V. sınıfta deyim öğretimine ilişkin uygulamalar ve deyim öğretimine yeni bir yaklaşım. *TÖMER Dil Dergisi*, 127, 7-19.
- Baysal, A. D. (2007). “İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının kelime serveti bakımından değerlendirilmesi.” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgen, N. (1998). *Kelime Hazinesi Konusunda Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Araştırma Raporu. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çifçi, M. (1991). “Bir Grup Yüksek Öğrenim Öğrencisi Üzerinde Kelime Serveti Araştırması.” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çiftçi, Ö. ve Çeçen, M. A. (2010). İlköğretim 6-8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Anlamı Bilinmeyen Sözcükler Açısından Değerlendirilmesi. *Türkçe Öğretiminde Güncel Tartışmalar*. (ss. 122- 137). Ankara: Ankara Üniversitesi TÖMER Yayınları.
- Çotuksöken, Y. (2000). Türkçe ve Edebiyat Ders Kitapları Nasıl Olmalı? *Milliyet Sanat Dergisi*, 487, 9, 7- 10.

- Demir, C. (2010). İlköğretim 2. Kademe Türkçe Ders Kitaplarının İçerik ve Sözcük Sayısı Bakımından Değerlendirilmesi. *Türkçe Öğretiminde Güncel Tartışmalar*. (ss. 53-66). Ankara: Ankara Üniversitesi TÖMER Yayınları.
- Dervişoğulları, N. (2008). “*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretilen Sınıflarda Oyunlarla Sözcük Öğretimi.*” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Doğrul, S. K. (2007). “*Effects of Children’s Literature on Success in Vocabulary Teaching.*” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Ediger, M. Rao, D. B. (2002). Vocabulary Development and the Curriculum. *Psychology and Curriculum*. (ss. 183-185)13. 05. 2009 tarihinde, [http://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=2MacO3FJaSQC&oi=fnd&pg=PP13&dq=2.%09ED%C4%B0GER,+M.+\(2002\).+Vocabulary+Development+and+the+Curriculum.&ots=gjBu3kS8XQ&sig=axm6BatsX_NmQ6nSehK9oFp qjeY#PPA183,M1](http://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=2MacO3FJaSQC&oi=fnd&pg=PP13&dq=2.%09ED%C4%B0GER,+M.+(2002).+Vocabulary+Development+and+the+Curriculum.&ots=gjBu3kS8XQ&sig=axm6BatsX_NmQ6nSehK9oFp qjeY#PPA183,M1) adresinden erişilmiştir.
- Erkul, A. B. (2008). “*İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Kitaplarındaki Olaya Dayalı Metinlerin Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirmedeki Etkisi.*” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Fil, O. (2006). “*İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Sözcük Türlerinin Öğretimi.*” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi.
- Flood, J. (2003). *Handbook of Research on Teaching The English Language Arts*. Mahwah: L. Erlbaum Associates.
- Göçer, A. (2010). Türkçe Eğitiminde Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirme Etkinlikleri ve Sözlük Kullanımı. *Turkish Studies*. 5/1, 1007- 1036.
- Günay Çavdar, F. (2007). “*8. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Kelime Serveti Bakımından İncelenmesi.*” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güneş, F. (2002). *Ders Kitaplarının İncelenmesi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Hart, Ö. (1971). *Samsun ve Ankara İllerinin 6 - 7 Yaş Çocuklarında Kelime Hazinesi Araştırması*. Ankara: MEB, Planlama, Araştırma ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı Yayını.
- Hengirmen, M.(2007). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Işık Demir, A. (2009). “*Yeni Programa Göre Hazırlanmış İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitapları ve Bu Kitaplardaki Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygunluğu*”. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İşeri, K. (2010). Türk Üniversite Öğrencilerinin Deyimleri Tahmin Etme Durumları, *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*. (*Türkçe Öğretimi Özel Sayısı*). (27) 385-405.
- Karadağ, Ö. (2005). “*İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Araştırma.*” Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, E. (2008). “*İlköğretim 2. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Sözvarlığı İncelemesi.*” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Keklik, S. (2010). Türkçe Ders ve Öğrenci Çalışma Kitaplarının Atasözleri ve Özdeyişler Açısından İncelenmesi. *Türkçe Öğretiminde Güncel Tartışmalar*. Ankara: Ankara Üniversitesi TÖMER Yayınları. 95- 113.
- Keskin, A. (2007). *Dil-Kültür İlişkisi ve Okuma Kültürü-Okuduğunu Anlamama Koşullanma ve Öğrenme Sorunu mu?* S. Sever (Yay. Haz.), II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu: 04-06 Ekim 2006 (ss. 629- 640). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2006). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kristeva, J. (1981). *Le Langage Cet Inconnu*. Paris: Point.
- Kurudayıoğlu, M. (2005). “*İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Araştırma*.” Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kutlu, H. A. (2006). “*MEB İlköğretim 6, 7. ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi*.” Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- MEB (1995). Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği. *Tebliğler Dergisi*, 2434.
- MEB 2006. *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Mert Lüle, E. (2009). “*Türkçenin Sözvarlığı Açısından Eflatun Cem Güney’in Derleyip Yazdığı Masallar*.” Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mert Lüle, E. (2010a). *Etkinliklerle Sözcük Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Mert Lüle, E. (2010b). İlköğretim Türkçe Ders ve Çalışma Kitaplarında Kullanılan Atasözü ve Deyimlere Yönelik Bir Sözvarlığı Çalışması. *Türkçe Öğretiminde Güncel Tartışmalar*. Ankara: Ankara Üniversitesi TÖMER Yayınları. 113-122.
- Nation, P. (2005). Teaching Vocabulary. *Asian efl journal*, VII, 3, 35-42.
- Özbay, M. (2000). *Öğretmen Görüşlerine Göre Ankara Merkez İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. Ankara: Gölge Ofset Matbaacılık.
- Özdemir, E. (1990). *Edebiyat Bilgileri Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özer, M. (2005). “*İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Kelime Serveti Bakımından Değerlendirilmesi*.” Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pehlivan, A. (2003). Türkçe Ders kitaplarında Sözcük Dağarcığını Geliştirme Sorunu ve Çözüm Yolları. *Dil Dergisi*. 122, 84-91.
- Read, J. (2004). Research in Teaching Vocabulary. *Annual Review of Applied Linguistics*, 24, 146- 161.
- Sönmez, H. (2011). Türkçe Ders Kitabındaki İki Temada Sık Kullanılan Sözcükler ve Bunların Bilişsel Şemaları. *Türkçe Öğretimi Üzerine Çalışmalar*. (ss. 123-133). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Temur, T. (2006). “*İlköğretim 4 ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı Unsurlarının Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*.” Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Turgut, Ö. (2006). “*Yabancı Dil Dersinde Pedagojik Uygulama Açısından Sözcük Öğretimi ve Sözcük Dağarcığını Geliştirme Yöntem ve Tekniklerinin Değerlendirilmesi.*” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Ur, P. (1996). *A course in language teaching: Practice ∞Theory.* Cambridge:University Press.
- Uzdu, F. (2008). “*Betimleyici Metinlerin Dilsel Özellikleri ve Bu Tür Metinler Yolıyla Sözcük Öğretimi.*” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Uzun, L. (1991). Deyimleşme ve Türkçede deyimleşme dereceleri. *Dilbilim Araştırmaları.* Ankara: Hitit.
- Yalçın, S. K. (2005). “*İlköğretim 1. ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Sözcük Varlığı Unsurlarının Eğitsel Açından Değerlendirilmesi.*” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaman, H. ve Gülcan, F. (2009). Sözcük Dağarcığını Zenginleştirme Etkinliği Olarak Deyim Öğretimi: Gösteri Tekniği Uygulaması. *SAU Fen- Edebiyat Dergisi*, XI, 1, 59- 71.
- Yeşil, H. (2000). Çocuk kitaplarındaki atasözü ve deyimlerin önemi. S. Sever (Ed.). *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, (ss. 244–252). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yıldız, N. (2008). “*Muğla İlköğretim Okullarının 1,2,3,4,5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Kelime ve Kelime Gruplarının Davranış Değişikliği Oluşturmasına Yönelik Katkıları.*” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

